SKRYTÉ PRÍBEHY PETRŽALSKÉHO UMENIA

AKO MIZLO UMENIE V OKOLÍ NÁMESTIA REPUBLIKY

Z hľadiska umiestnenia umeleckých diel vo verejnom priestore je Námestie Republiky výnimočnou lokalitou v rámci celej Petržalky. A to najmä z dôvodu, že z diel, ktoré boli v jeho okolí umiestnené, sa dodnes zachovalo iba jedno.

Podľa pôvodných plánov mal byť v centrálnom priestore dnešného námestia umiestnený veľký obchodný dom Prior s parkoviskom. S jeho vybudovaním sa zrejme počítalo až po dostavaní centrálnej osi s rýchlodráhou, ktorú sa však už uskutočniť nepodarilo.

Monumentálky

Petržalské časti Dvory I. a II., na rozhraní ktorých námestie stojí, sa budovali až do polovice 80. rokov 20. storočia a s výtvarným dotvorením tejto lokality sa začalo v druhej polovici 80. rokov. Už v rokoch 1985 a 1986 tu vznikli dve monumentálne maľby. Obe bočné fasády domov na dnešnej Tupolevovej a Fedinovej, orientované k Chorvátskemu kanálu stvárnil **Ivan Vychlopen**. Zadané témy – „vedecko-technický pokrok a deľba práce RVHP“ či „oslava 17. zjazdu KSČ“ by sme v týchto dielach hľadali márne. V dobe postupného politického „odmäku“ už bolo možné stvárnenie takýchto zadaní obísť a obhájiť pred tolerantnejšou komisiou.

Žiaľ, obidve maľby zanikli pod zateplením okolo roku 2005. Tretia maľba sa nachádzala na opačnom konci Fedinovej, na fasáde otočenej k ZŠ Prokofievova. Maľbu **Jána Ilavského** na tému **Radostný život** skolaudovali 6. októbra 1987. K tejto maľbe nemáme žiaden obrazový materiál (preto, ak by niekto z čitateľov mal akékoľvek informácie o jej existencii, obráťte sa, prosím, na redakciu).

Ďalší zaujímavý príbeh sa skrýva za plastikou **Strom** od výnimočného výtvarníka **Jozefa Jankoviča**, ktorá bolo vytvorená až po zmene režimu a skolaudovaná v decembri 1990 na terase Reštaurácie Alfa. Bohužiaľ, toto dielo tu vydržalo iba štyri roky, pretože ho vtedajší majiteľ dal odstrániť – pravdepodobne pri prestavbe reštaurácie. Jankovič bol dokonca aj autorom nápisu Reštaurácia Alfa na fasáde budovy.

Drevená plastika Ludwiga Korkoša záhadne zmizla z Cik Cak Centra. | Foto: Archív M. K.

Korkoš je aj autorom nápisu Kultúrne osvetové centrum, dnes je umiestnený na bočnej strane budovy. | Foto: Archív M. K.

Podobne skončilo aj dielo v susednej budove Cik Cak Centra. V sále, ktorá dnes slúži ako obradná a koncertná sieň, sa nachádzal na jednej zo stien veľký drevený reliéf s názvom **Strom života** od **Ludwiga Korkoša**. Dielo záhadne zmizlo pri prestavbe interiéru a spolu so vzácnym dreveným „richtárskym stolom“ zdobeným vyrezávaným petržalským erbom sa ho dodnes nepodarilo vypátrať. Korkoš je aj autorom nápisu Kultúrno osvetové zariadenie na budove Cik Cak Centra, ktorý bol predtým umiestnený na prednej fasáde – dnes je na bočnej strane budovy.

Pamätník Májovému povstaniu

Prvým zásahom do prázdneho priestoru námestia tesne po dobudovaní okolitých domov bolo osadenie pamätníka pri príležitosti 40. výročia Pražského protifašistického povstania. Dovtedajšie meno Družobné námestie vystriedal 5. mája 1985 nový názov, Námestie Májového povstania českého ľudu, a v tento deň bol pamätník slávnostne odhalený.

Dielo od zatiaľ nezisteného autora je kompozíciou z rovnakých kociek poukladaných na seba ako detská stavebnica. Tvoria ho tri rovnaké stĺpy vysoké asi 2, 5 metra a jeden menší stĺpik. Pôvodne sa v rohoch zatrávnenej plochy, kde je pamätník osadený, nachádzali aj štyri rovnaké kocky a jedna malá kocka pôsobiace akoby z hromady vypadli.

Pamätník je zasadený do štvorcového vyvýšeného priestoru prístupného širokým schodiskom. Z líp, ktoré boli v minulosti vysadené okolo celého priestoru, sú dnes už vysoké stromy a tvoria peknú kulisu a v lete poskytujú príjemný chládok.

Martin Kleibl

Realizáciu výskumu podporil z verejných zdrojov formou štipendia Fond na podporu umenia.